

**Remissvar på betänkande Förbättrade möjligheter
för barn att utkräva sina rättigheter enligt
barnkonventionen (SOU 2023:40)**
(Ert diarienummer S2023/02794)

Migrationsverket ställer sig positivt till förslaget om en översyn av åldersgränserna för processbehörighet och föräldrabalkens (1949:381) bestämmelser om förmyndarskap.

Därutöver har Migrationsverket följande synpunkter.

*Ratificering av det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen
om en individuell klagomålsmekanism¹*

Sverige ratificerade barnkonventionen 1990 och har därefter tillträtt dess två andra fakultativa protokoll. Nu senast inkorporerades barnkonventionen som svensk lag. Ett tillträdande till det tredje tilläggsprotokollet skulle därmed kunna ses som ett logiskt avslut på denna process.

Liksom utredningen anser Migrationsverket att det är sannolikt att en ratificering av protokollet skulle kunna driva på den nationella praxisutvecklingen och förståelsen kring avvägningar mellan till exempel barnkonventionen och speciallagstiftning positivt.

I betänkandet lämnas flera förslag om hur barns tillgång till effektiva nationella rättsmedel kan förstärkas och förbättras. De föreslagna förstärkningarna på nationell nivå bör komma barn tillgodo på ett bredare plan.

Inom FN:s högkommissariat för mänskliga rättigheter i Genève i Schweiz (OHCHR), finns ett sekretariat för klagomål och brådskande åtgärder som tar emot och handlägger klagomål enligt samtliga klagomålsförfaranden till kärnkonventionerna om mänskliga rättigheter.

---

¹ Fakultativt protokoll om ett individuellt klagomålsförfarande till konventionen om barnets rättigheter.

Som redovisas för i betänkandet har kritik under lång tid förts fram om att det individuella klagomålssystemet brottas med problem, som inte bara är hänförliga till långa handläggningstider och som inte sällan drabbar den enskilda klaganden. Vid ett eventuellt tillträdande till det tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen om en individuell klagomålsmekanism, borde samtidigt följa krav på tydlig redovisning hur dessa brister i kommittéarbetet kan åtgärdas.

Konsekvenser av förslagen

Vidare redogörs det för i betänkandet att de flesta ärenden i FN:s kommitté för barnets rättigheter (barnrättskommittén) rör migrationsfrågor. Det är också de frågor som hanteras i merparten av de klagomål som riktas mot Sverige och även mot andra stater i samtliga FN-kommittéer avseende FN:s kärnkonventioner om mänskliga rättigheter. Utredningen har därmed antagit att de klagomål som kommer att uppstå efter en ratificering av tilläggsprotokollet i stor utsträckning kommer att röra migrationsärenden och då primärt ärenden där det görs gällande att barn utsatts för en rättighetskränkning enligt barnkonventionen vid ett beslut om avvisning eller utvisning.

Genom att utredningen baserar sina beräkningar efter antal klagomål som rör barn vid ett beslut om avvisning eller utvisning riskerar detta att underskatta antalet ärenden som skulle kunna aktualiseras, dvs. mörkertal av potentiella klagomålsärenden. Utredningens konsekvensanalys utgår från ett troligt scenario om att antalet mål inledningsvis inte kommer uppgå till mer än 10-20 per år för att därefter öka till mellan 30 till 60 per år, som i sammanhanget får ses som ett lägsta scenario.

Förutom klagomål som kan antas uppstå på grund av att barn menar att de utsatts för en rättighetskränkning enligt barnkonventionen vid ett beslut om avvisning eller utvisning, har Migrationsverket identifierat andra områden där barn kan tänkas komma att använda sin klagorätt.

Av betänkandet framgår att tillståndsmål (anknytning, arbete och studier) nästan uteslutande gäller barn i familj och att det under de senaste tre åren har rört i snitt cirka 28 000 barn årligen. Migrationsverket saknar ett scenario där även dessa barn ingår i beräkningen.

Det förekommer att föräldrar inte kan visa att de är barnets ställföreträdare eller att de genom fullmakt får företräda barnet. När så är fallet kommer barnets ansökan om uppehållstillstånd att avvisas. Det är ett rimligt antagande att även dessa barn kan komma att klaga till barnrättskommittén för att få sin rätt prövad. Ansökan och förfarandet i barnrättskommittén är dessutom inte avgiftsbelagd.

Ytterligare områden som kan nämnas och som saknas i utredningens konsekvensanalys är följande:

- Flyttar av barnfamiljer till nya boenden inom mottagningssystemet och vid helt eller delvis nedläggning av boenden/verksamheter som medför att dessa familjer behöver flytta
- Andra förvaltningsrättsliga beslut (t.ex. beslut om särskilt bidrag enligt lag (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.) inklusive de som inte är överklagningsbara,
- Avslag i samband med förlängningsansökningar inom tillståndprocesserna.

Barnkonventionen förpliktigar staten att tillförsäkra varje barn inom dess jurisdiktion de rättigheter som anges i konventionen. Det avgörande är således inte var barnet har sin hemvist. Det är ett rimligt antagande att Sveriges jurisdiktion även kan komma att omfatta barn som befinner sig utomlands och som har någon form av anknytning till Sverige. Det med anledning av det klagomålsärende om repatriering från ett syriskt flyktingläger av barn, vars föräldrar var inblandade i terroristverksamhet som riktades mot Finland. Barnen var finska medborgare men födda i Syrien. Barnrättskommittén fann att Finland hade jurisdiktion och uppmanade Finland att vidta skyndsamma åtgärder för att föra hem barnen och återintegrera dem i Finland. Kommittén ansåg även att Finland skulle vidta åtgärder, under tiden som barnen var kvar i Syrien, för att minska riskerna för deras liv, överlevnad och utveckling (Communication No. 100/2019, S.N. et al. V. Finland). I och med Sveriges tillträde till det fakultativa och tredje tilläggsprotokollet bör även svenska barn som vistas utomlands komma att omfattas av klagomålsförfarandet. Utredningen borde därför ha beaktat detta i sin konsekvensanalys och anpassat beräkningarna utifrån olika scenarier där även svenska barn som befinner sig utomlands eller som befinner sig i flyktingläger ingår och där Sverige kan antas ha jurisdiktion enligt barnkonventionen.

Migrationsverket ser ett behov av fortsatt och fördjupad konsekvensanalys utifrån en specifik svensk kontext, oavsett om Sverige ansluter sig till tilläggsprotokollet eller inte.

Barns möjligheter att klaga och utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen i svensk lagstiftning

I utredningens uppdrag har det även ingått att lämna förslag på olika åtgärder som säkerställer barns möjligheter att klaga och utkräva sina rättigheter enligt barnkonventionen i svensk lagstiftning.

Utredningen har bland annat lämnat förslag på hur asylsökande barns rättigheter bör stärkas genom att rätten till information förtydligas på så sätt att informationen ska anpassas till ett språk som barnet förstår (8 kap. 10 § f§ andra stycket utlänningsförordningen [2006:97]).

Migrationsverket anser att det är motiverat att utreda om även barn som ansöker om uppehållstillstånd på annan grund än asyl borde omfattas av samma regel.

Förslaget att utvidga rätten till offentligt biträde enligt 18 kap. 1 och 3 §§ utlänningslagen (2005:716) gäller endast för barn som har ansökt om uppehållstillstånd som flykting eller som alternativt skyddsbehövande eller om ny prövning har beviljats barnet, om barnet bereds vård med stöd av 2 § lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) eller om det annars behövs för att ärendet ska bli utrett eller för att barnets intressen ska tillgodoses. Enligt Migrationsverket bör det också utredas om andra barn som bereds vård med stöd av 2 § LVU, men som ansöker om uppehållstillstånd på annan grund än asyl, borde omfattas av den utvidgade rätten till offentligt biträde.

Möjligen bör det av förarbetena till 1 kap. 11 § utlänningslagen anges att avsteg från regeln att låta barn få komma till tals får ske i utpräglade undantagssituationer där det saknas möjlighet att låta barnet komma till tals, samtidigt som det är uppenbart att det är i enlighet med barnets bästa enligt barnkonventionen att ett sådant avsteg sker. Exempelvis i en akut situation där ett barn som är föremål för vidarebosättning (s.k. kvotuttagning) är i omedelbart behov av vård.

Precis som utredningen konstaterar finns det tillämpnings- och tolkningssvårigheter vad gäller 11 kap. 2 § tredje stycket föräldrabalken. Migrationsverket anser att rättsläget är oklart och att det kompliceras av att frågor om vårdnad handläggs av socialnämnden samtidigt som överförmyndaren är behörig i frågor om förmyndarskap. Migrationsverket ställer sig därför positiv till utredningens förslag om att möjligheterna att förordna en tillfällig företrädare för barn vid intressemotsättningar mellan barn och vårdnadshavare bör utredas särskilt.

Etablering av barnombud inom civilsamhällesorganisationer

Även om utredningens tredje deluppdrag inte direkt påverkar Migrationsverkets verksamhet vill verket ändå passa på att lämna följande synpunkter.

Migrationsverket ställer sig bakom utredningens bedömning att vissa särskilt utsatta grupper av barn kan ha behov av att få sina rättigheter stärkta, speciellt i sina kontakter med myndigheter.

Redan idag finns myndigheter vars uppdrag består i att omhänderta barns rättigheter. Möjligen borde dessa myndigheter istället stärkas i sitt uppdrag än att inrätta en ny stödfunktion för barn, vars uppbyggnad kommer att ta tid och där osäkerhet finns om barn i de olika länen kommer att erhålla samma rättigheter.

Att bygga upp en civilsamhällelig stödfunktion länsvis som är beroende av årligt stöd kan medföra att antalet barnombud variera mellan länen, och att det finns en risk att en stabil och hållbar organisation inte kan upprätthållas bland annat på grund av hög personalomsättning och rekryteringsproblem.

Utredningen har lämnat förslag om att stödfunktionen ska utvecklas inom ramen för en pilot med ett eller två län och med Socialstyrelsen som ansvarig för utformning och uppföljning. Det är dock oklart hur länge projektet är tänkt att pågå eller vad som händer för det fall piloten inte faller väl ut.

Övrigt

Avslutningsvis vill Migrationsverket nämna att inte alla utlåtanden från FN-kommittéerna publiceras i Migrationsverkets landinformationssystem, Lifos. Det är endast de utlåtanden som är av principiell karaktär och som verksamheten bör känna till som publiceras, dvs. i regel inte beslut om avskrivning.

Detta yttrande har beslutats av undertecknad generaldirektör efter föredragning av rättsliga experten Annika Eriksson. I den slutliga handläggningen har rättschef Carl Bexelius deltagit.

Maria Mindhammar